

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ
З СУАЯЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 10 (1068). Сакавік 1989 г.

Год выдання 14-ы

Цана 2 кап.

Красноармейская 9
Библиотека им. Ленина

БЕЛАРУСЬ СПАР- ТЫЎНАЯ

Калі ў сталіцы Беларусі праходзілі еўрапейскія спаборніцтвы па плаванні, многія зарубажныя спартсмены ацэньвалі Мінскі плавальны басейн як лепшы ў Еўропе — і па дасканаласці спецыфічных канструкцый, і па прыгажосці яго архітэктуры. Сапраўды, далёка не кожны еўрапейскі горад можа пахваліцца такім выдатным басейнам, таксама як і Палацам спорту, на штучным лёдзе якога выступаюць буйнейшыя калектывы фігурыстаў, напрыклад, славетная венская група «Айс-рэвю».

Заслужаны майстар спорту Зоя Раманава, якая пачынала свой спартыўны шлях задоўга да вайны, успамінае: «Што мы тады мелі? Пустэчы і чыстае паветра. Нашы першыя настаўнікамі былі людзі, якія не намнога пераўзыходзілі нас узростам і ведамі. Дзве стойкі і вярчачка — вось і сектар скачкоў; любая алейка — бегавая дарожка; кусок крэйдзі — і малой круг для мятанья...

Нядаўна я зноў наведвала Беларусь, Мінск. Я бачыла многа цудоўных спартыўных збудаванняў. Не, нам такія палацы спорту і не сніліся...»

А зараз кожнае прадпрыемства, кожная навучальная ўстанова мае сваю спартыўную базу. Вось, напрыклад, нядаўна мінскія трактарабудульнікі, адзначаючы нараджэнне 700-тысячнага трактара, правялі вялікае спартыўнае свята. Вядомы плывец Барыс Свіцкі, пераапрануты Нептунам, адкрыў новы плавальны басейн, і ў спаборніцтвах на водных дарожках прынялі ўдзел як ветэраны заводу, так і дзеці трактаразаводцаў — выхаванцы дзіцячай спартыўнай школы МТЗ.

Асаблівы размах набыло ўзвядзенне спартыўных збудаванняў у апошнія гады, калі была прынята спецыяльная пастанова партыі і ўрада аб далейшым развіцці фізкультуры і спорту ў краіне. І рыхтуюць зараз спартсменаў не энтузіясты-аматары, як калісьці, а кваліфікаваныя педагогі і трэнеры.

Мінскі інстытут фізкультуры — адна з буйнейшых у краіне навучальных устаноў гэтага профілю. Акрамя таго, выкладчыкаў фізічнага выхавання рыхтуюць у Гомелі, Віцебску, Гродна, а ў Магілёўскім педагагічным вучылішчы нядаўна адкрылася першае ў рэспубліцы аддзяленне, якое будзе выпускаць настаўнікаў фізкультуры спецыяльна для сельскіх школ.

Цяжка пераацаніць значэнне фізкультуры і спорту для здароўя чалавека, для захавання яго працаздольнасці. Таму вялікая ўвага ўдзяляецца групам агульнафізічнай падрыхтоўкі, дзе займаюцца людзі сярэдняга і па-

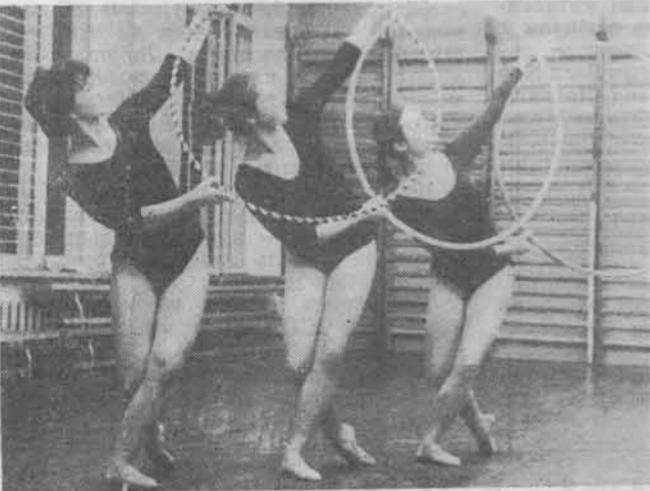
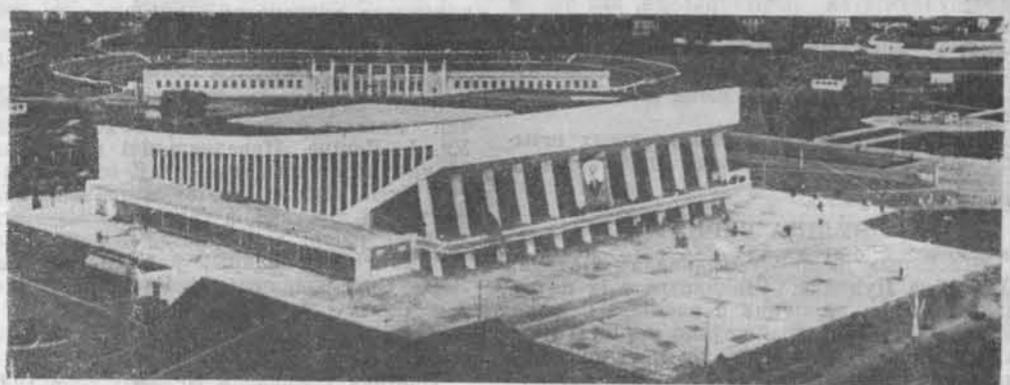
жылога ўзросту. Шчырай павагай карыстаецца сярод мінскіх аматараў спорту імя старэйшага спартсмена рэспублікі галоўнага бухгалтара Акадэміі навук БССР Мікалая Іванавіча Кухты. У свае 80 год ён яшчэ не збіраецца ісці на пенсію, сам водзіць машыну і, стаўшы ў 65 год майстрам спорту па стэндавай стральбе, да гэтага часу працягвае ўдзельнічаць у спаборніцтвах.

Фізкультурай і спортам займаецца ў Беларусі кожны чацвёрты жыхар. Фізічнае выхаванне дзяцей пачынаецца яшчэ ў яслях, дзе медыцынскія работнікі праводзяць з імі спецыяльны комплекс практыкаванняў. Для старэйшых дзяцей распрацаваны спартыўныя гульні. Ну, а школы ахопліваюць фізкультурай усіх навучэнцаў без выключэння (для школьнікаў з аслабленым здароўем існуюць спецыяльныя лячэбныя групы). Тыя ж, хто хоча займацца спортам усур'ез, наведваюць, акрамя агульнаадукацыйных, дзіцячыя спартыўныя школы (іх у рэспубліцы каля 200), секцыі пры школах, дамах піянераў і г. д.

У Мінску працуюць спартыўная школа-інтэрнат і Рэспубліканская школа вышэйшага спартыўнага майстэрства — для асабліва здольных дзяцей.

І трэба сказаць, што беларускія школьнікі паспяхова выступаюць на ўсесаюзных і міжнародных спаборніцтвах. Абсалютная чэмпіёнка юнацкага першынства СССР па спартыўнай гімнастыцы Тамара Лазаківіч (Віцебск), чэмпіён Еўропы ў парным разрадзе па настольнаму тэнісу Валодзя Зленка (Гродна), першая ракетка краіны Віктар Казакевіч (Мінск) — гэтыя рэбяты з'яўляюцца надзеяй і будучыняй беларускага спорту. А яго сённяшні дзень — гэта ўладальнікі алімпійскіх медалёў Алена Новікава, Ларыса Петрык, Аляксандр Мядзведзь, Рамуальд Клім, Аляксей Ніканчыкаў, Юрый Смалякоў, Таццяна Самусенка, Віталій Пархімовіч і іншыя сусветна вядомыя майстры.

«На алімпійскіх гульнях няма афіцыйнага каманднага заліку, але вядзецца неафіцыйны падлік ачкоў, — гаворыць неаднаразовы чэмпіён свету, зараз трэнер Міхаіл Крываносаў. — І калі ўзяць ачкі беларусаў, то акажацца, што ў Мехіка мы апыраўдзілі вельмі многія высокаразвітыя капіталістычныя краіны. Гэта — сведчанне бесперапыннага росту беларускага спорту, росквіту фізічнай культуры ў нашай рэспубліцы. Мы ўпэўнены, што пераможнае шчасце беларускага спорту будзе працягвацца. Для гэтага ёсць усе ўмовы».

Мінскі Палац спорту.

У адной з залаў Палаца ідуць заняткі па мастацкай гімнастыцы.

Чэмпіёнка Алімпійскіх гульняў у Мехіка рапірыстка Алена НОВІКАВА.

Басейн Рэспубліканскай школы вышэйшага спартыўнага майстэрства ў распараджэнні юных мінчан.

Выступае віцебскі цяжкаатлет Генадзь РАБАКОНЬ.

На штучным лёдзе Палаца спорту адбываюцца хакейныя баталіі.

Зімовы дзень за горадам. На пярэднім плане — майстар спорту Валерый АУСЕЕУ.

ОТ ВЕКОВОЙ ОТСТАЛОСТИ К ТЕХНИЧЕСКОМУ ПРОГРЕССУ

Б. ОВЕЗОВ,
первый секретарь ЦК Компартии Туркменистана.

В связи с приближением знаменательной даты — 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина — наша редакция обратилась с просьбой к первому секретарю ЦК Компартии Туркменистана **Б. ОВЕЗОВУ** с просьбой рассказать читателям «Голосу Радзімы», как благодаря ленинской национальной политике в братском содружестве советских социалистических республик развивается Туркменистан. Сегодня мы печатаем статью **Б. Овезова**, написанную для нашей газеты.

боду и независимость, свою государственность и суверенитет.

Декреты Советской власти о земле и мире, Декларация прав народов России, Декларация прав трудящегося и эксплуатируемого народа, в которых воплощены важнейшие мероприятия Советского государства, завоевали дайханские массы. Наш народ пошел за Советами, видя в них подлинных выразителей своих дум.

Утверждение Советской власти в Средней Азии круто повернуло ход развития жизни ее трудящихся.

Ныне Туркменистан, равноправный член Союза Советских Социалистических Республик, ликвидировав свою былую экономическую и культурную отсталость, успешно осуществляет вместе со всем советским народом величественную программу строительства коммунистического общества. За годы Советской власти Туркменская ССР стала одной из крупнейших промышленных республик Советского Союза. Промышленность по существу здесь создана заново.

В результате проведенной Коммунистической партией политики индустриализации страны в республике созданы такие важнейшие отрасли промышленности, как нефтеперерабатывающая, химическая, газовая, строительных материалов.

Туркменистан является крупным нефтеносным районом страны с богатейшими разведанными и эксплуатируемыми месторождениями нефти. В результате неустанных забот Коммунистической партии и Советского правительства добыча нефти непрерывно возрастает. Если в 1940 году было добыто 587 тысяч тонн нефти, то в 1968 году добыто около 13 миллионов тонн. Теперь менее чем за неделю нефти добывается столько, сколько было добыто в Закаспии за весь 1913 год. Ныне по добыче нефти республика занимает третье место в стране.

Быстро развивается газовая промышленность. В минувшем году добыто около 5 миллиардов кубометров газа. Теперь туркменское «голубое топливо» пошло по газопроводу Средняя Азия — Центр и питает этим топливом столицу нашей Родины Москву.

Растет производство электроэнергии, продукции химической, электротехнической, машиностроительной и других отраслей промышленности. В последние годы в республике производится элект-

роэнергии на душу населения в 4 раза больше, чем в Турции, в 9 раз больше, чем в Иране, и в 10 раз больше, чем в Афганистане.

Одновременно с ростом тяжелой индустрии в республике непрерывно развиваются легкая и пищевая промышленность — мясная, маслобойная, консервная, винодельческая и рыбная. Эти отрасли народного хозяйства не только пополнились новыми крупными предприятиями, но и полностью перевооружены технически.

Наши машины, нефть, сульфат натрия, сера, каракуль, ковры и другая продукция идут больше чем в 40 стран мира.

В республике уже в доведении 1940 году начали производить различные строительные материалы, оконное стекло, шелк-сырец, хлопчатобумажные и шелковые ткани, трикотаж и т. д.

За последние годы освоены новые виды промышленной продукции: производство нефтяного оборудования, оборудования для пищевой промышленности, кабельных изделий, сульфанола, культиваторов.

Туркменистан в настоящее время — республика новостроек. С каждым годом входят в строй действующих все новые и новые предприятия.

В республике выросли многочисленные квалифицированные национальные кадры, работающие во всех отраслях народного хозяйства и культуры.

Крупнейшие преобразования за годы Советской власти произошли и в сельском хозяйстве. Основу этих преобразований составило осуществление курса партии на коллективизацию крестьянских хозяйств, которая была начата в 1928 году.

Вместо десятков тысяч мелких крестьянских хозяйств были созданы колхозы и совхозы, базирующие свое хозяйство на крупной современной машинной технике. Омач уступил место современному сельскохозяйственному машинам. Значительно возросла энерговооруженность сельского хозяйства, укрепилась его материально-техническая база.

Вся многовековая борьба туркменского народа за свободу и счастье была тесно связана с его борьбой за землю и воду. Но только после Великой Октябрьской социалистической революции ирригационное строительство получило широкое развитие. Коренной реконструкции подверглась старая технически

несовершенная оросительная система. Там, где были раньше отдельные разобщенные водные каналы — арыки, где вместо механизмов работал чигирь, теперь создана ирригационная сеть, оснащенная сооружениями современных конструкций.

Осуществлена вековая мечта народа — построен Каракумский канал, протяженностью 840 километров. Это грандиозное сооружение не имеет аналога в мировой практике гидротехнического строительства. Ныне с помощью канала амударьинская вода пришла в Ашхабад и дальше на запад, напоив своей живительной влагой десятки тысяч гектаров вновь освоенных земель. В степи, когда-то пугавшей людей своей неприступностью, сейчас благодаря Каракумскому каналу выросли десятки новых городов, населенные пункты, парки и сады.

Колхозный строй раскрыл творческие силы дайхан-тружеников. Большим богатством Туркменистана является хлопок. В 1968 году в республике было собрано 712 тысяч тонн хлопка. Это в 10 раз больше, чем в 1913 году. Такого количества хлопка Туркменистан никогда не производил. По производству этого ценного сырья республика вышла на второе место в стране. Она превратилась в крупнейшую базу по производству тонковолокнистых сортов хлопчатника.

Туркменистан является республикой развитого животноводства, которое состоит в основном из каракульского и мясо-шерстного овцеводства. Республика дает стране много мяса, шерсти, каракульских смушек. Значительное место в сельском хозяйстве занимает шелководство. Производство коконов тутового шелкопряда в 1968 году возросло по сравнению с 1940 годом более чем в 1,8 раза.

Успеху развития сельского хозяйства содействовала широкая подготовка национальных кадров. В настоящее время в колхозах и совхозах работают тысячи агрономов, зоотехников, ветврачей, гидротехников и других специалистов, которых не знал дореволюционный Туркменистан.

В высших и специальных средних учебных заведениях готовятся кадры врачей, агрономов, зоотехников, педагогов, механизаторов, нефтяников и других. Ныне там обучается более 35 тысяч человек. На 1 000 человек населения в республике студентов приходится в два раза больше, чем во Франции, в

4 раза больше, чем в Турции.

В республике имеется Академия наук с многочисленными институтами, в которых работают сотни ученых. Созданы национальная литература и искусство, выросли кадры туркменской интеллигенции. Самый многочисленный отряд интеллигенции — это работники народного образования. Около 20 тысяч учителей трудятся на благородном поприще воспитания будущих строителей коммунизма. Эта цифра говорит о размахе народного образования в Советском Туркменистане, в прошлом отсталой, темной, забитой окраине царской России, где было всего лишь 272 учителя.

За годы Советской власти коренным образом изменилось положение женщины-туркменки. Забитая и униженная раньше, она стала равноправным членом советского общества, активным строителем коммунизма.

Успехи республики в хозяйственном и культурном строительстве увенчаны орденом Ленина — самой высокой наградой Советского правительства. В 1967 году ей вручено Памятное Знамя ЦК КПСС, Президиума Верховного Совета СССР, Совета Министров СССР и ВЦСПС. Это знамя оставлено в республике на вечное хранение.

Самым крупным завоеванием мы считаем укрепление братской дружбы между народами. Туркменский народ связан узами братской дружбы с белорусским народом. Эта дружба скреплена кровью наших сыновей на фронтах Отечественной войны, защищавших стены Брестской крепости и освобождавших Минск. Немало славных страниц вписали в летопись Туркменистана белорусы. Они участвовали в строительстве Каракумского канала, Чарджоуского суперфосфатного завода и многих других важных объектов.

Туркменский народ шлет Белоруссии плоды своего труда: хлопок и шелк, сочные плоды и виноград, а получает из Белоруссии мощные МАЗы и тракторы и многое другое. Трудящиеся Туркменистана радуются успехам белорусского народа и вместе с ним торжественно отмечают 50-летие Белорусской ССР. Мы и дальше будем укреплять и развивать братские связи между всеми народами Советского Союза.

Успехи, достигнутые республикой, как и всем советским народом, являются залогом нового бурного экономического и культурного расцвета.

Успешно завершив 1968 год, трудящиеся Туркменистана вышли на новые рубежи коммунистического строительства. Выполняя решения XXIII съезда КПСС и последующих Пленумов ЦК, они делают все, чтобы досрочно выполнить задания пятилетки, достойно встретить знаменательную дату — 100-летие со дня рождения В. И. Ленина.

Трудящиеся Туркменистана, как и весь Советский народ, с большим творческим подъемом идут навстречу знаменательной дате — 100-летию со дня рождения В. И. Ленина.

Имя создателя Коммунистической партии, основателя и руководителя первого в мире социалистического государства бесконечно дорого туркменскому народу, который ему обязан своими великими победами, своей счастливой и радостной жизнью.

Туркменистан в прошлом — одна из наиболее отсталых и угнетенных национальных окраин царской России. В силу исторически сложившихся условий туркменский народ вплоть до Великой Октябрьской социалистической революции оставался политически раздробленным. Часть туркмен находилась в Закаспийской области, другая — в составе Хивинского ханства, а третья — под властью Бухарского эмирата. В жизни всех районов с туркменским населением господствовали патриархальщина, феодализм с сильными родоплеменными пережитками.

Основным орудием сельскохозяйственного производства был примитивный деревянный омач (соха). Накануне Октябрьской революции во всей Закаспийской области имелось всего лишь 64 плуга. Воду дайханни поднимал на поля при помощи чигиря — деревянного колеса, которое приводилось в движение ослом, а нередко и просто руками людей.

Бескультурие, неграмотность, массовые эпидемические заболевания, высокая смертность, бесправие были постоянными спутниками туркмен.

На своем веку туркмены испытали все «прелести» власти ханов-феодалов, царизма, временного буржуазного правительства Керенского, меньшевистско-эсеровского отребья, английских интервентов, буржуазных националистов. Менялись лишь вывески, а суть оставалась той же. Сохранялось господство эксплуататоров, все формы произвола и политического бесправия.

Но народ не хотел покоряться. Он любил жизнь и боролся за нее. Он мечтал о том, чтобы его труд приносил радость и счастье. Мечту эту он пронес через многие поколения. Однако чаяния народа сбылись только после победы Великой Октябрьской социалистической революции.

Благодаря ленинской национальной политике Коммунистической партии туркменский народ обрел свою сво-

Столица Туркмени Ашхабад. Первомайская улица.

Уборка хлопка в совхозе «Теджен» Тедженского района.

ВЫПРА- БАВАННЕ ЧАСАМ

Аляксею
Слесарэнку
50 год

Вядомы артыст-чытальнік Аляксей Слесарэнка нарадзіўся ў вёсцы Гарадзішча Брагінскага раёна. Скончыўшы сярэднюю школу, юнак трапіў у Маскоўскую студию кінаакцёраў, здымаўся ў карціне «Палескія рабінзоны».

У Маскве Аляксею Слесарэнку пачаслівілася сустрэкацца і працаваць з вядомымі кінарэжысёрамі Сяргеем Эйзенштэйнам і Аляксандрам Даўжэнкам. Праца побач са слаўнымі майстрамі кіно была для яго выдатнай школай адказнасці за сваю творчую працу. Гэта яны звярнулі ўвагу юнака на мастацкае чытанне, адзначылі яго здольнасці да гэтай справы.

Пазней, у працэсе росту і станаўлення майстэрства, настаўнікам Аляксея Аляксеевіча былі вядомыя артысты і майстры чытанья прафесары В. Сярожнікаў і Ф. Фартунатаў, рэжысёр-педагог Л. Мазалеўская, народны артыст СССР П. Малчанаў. Яны навучылі яго народнай прастаце, лаканічнасці і выразнасці, сціпласці і дакладнасці, навучылі па-спраўдному валодаць майстэрствам чытанья.

Аляксей Слесарэнка пачаў свае выступленні з літаратурных кампазіцый па пазмах Якуба Коласа «Рыбакова хата», «Сымон-музыка» і «Новая зямля». З часам яго імя становіцца ўсё больш вядомым у рэспубліцы і за яе межамі. «Выкананне цудоўнай беларускай паэмы «Рыбакова хата» маладым беларускім чытальнікам зрабіла вельмі добрае ўражанне на маскоўскіх спецыялістаў мастацкага слова. Простата, шчырасць, цеплыня і тэмперамент разам са сціпласцю і адсутнасцю штучных прыёмаў зацікавілі аўдыторыю і зрабілі ў поўнай меры даходлівым і зразумелым беларускі тэкст для пераважнай большасці слухачоў, а мяккае вымаўленне, музычнасць выканаўцы ўзмацнілі нацыянальную абаяльнасць цудоўнай перша-

крыніцы», — так пісалі пра Аляксея Слесарэнку выдатныя знаўцы мастацкага чытанья Н. Першын і Ф. Фартунатаў.

Аляксей Слесарэнка вядомы і як аўтар некалькіх кніг. Адна з іх «Дарогі і песні» (нататкі) выйшла ў 1965 годзе ў бібліятэцы газеты «Голас Радзімы», другую «Дарогія абліччы» ў 1967 годзе вышлі выдавецтва «Беларусь».

Са старонак кнігі «Дарогія абліччы» паўстаюць вобразы слаўных людзей, з якімі Слесарэнку давялося сустрэцца і працаваць.

Якуб Колас... Аўтар прыгадвае сваю першую сустрэчу з ім. Гэта было ў сакавіку 1950 года, калі Аляксей Аляксеевіч прыйшоў да п'яменніка параіцца, як лепш распрацаваць кампазіцыю па «Рыбаковай хаце». Сціпласць, дасцігнасць гаспадара, яго шчырая зацікаўленасць у прапагандзе роднай літаратуры, шырыня жыццёвых і літаратурных інтарэсаў, душэўная маладосць адкрывалі ўсё больш з кожнай сустрэчай.

Аляксей Слесарэнка з удзячнасцю ўспамінае пароды і наказы Коласа: «На якую б вышыню ні ўзнесла вас хваля прызнання, не губляйце прастаты, сумленнасці і шчырасці перад народам. Памятайце, непасрэднасць — глеба творчасці. Людзі заўсёды адчуваюць, ці па-спраўдному любіць іх мастак, ці толькі стараецца паказаць выгляд».

Цяпер Аляксей Слесарэнка рыхтуе новую кнігу пра выдатнага савецкага кінарэжысёра беларуса Пятра Алейнікава.

Аляксей Аляксеевіч большасць свайго часу праводзіць у дарозе. Цяжка знайсці такі раён у Беларусі, дзе б не выступаў артыст з чытаннем твораў беларускай літаратуры. Ён нясе людзям багацце роднага слова. Плённая праца чытальніка па прапагандзе беларускай літаратуры ацэнена высока нашым урадам, яму прысвоена ганаровае званне заслужанага дзеяча культуры БССР.

М. ЖЫГОЦКІ.

ПРЫМОРСКІЯ КУРОРТЫ

ГРУЗІЯ

Работу над стварэннем перспектывага плана развіцця курортаў Чарнаморскага ўзбярэжжа Грузіі на 25—30 год завяршыў калектыў Інстытута «Грузінараббуд».

Праект мае асноўныя архітэктурныя і планіровачныя рашэнні курортнай забудовы Чарнаморскага ўзбярэжжа Грузіі агульнай працягласцю 320 кіламетраў. Ад ракі Псоу на поўначы і да Батумі на поўдні працягнецца ланца добраўпарадкаваных клімата-бальнеалагічных здраўніц і аб'ектаў масавага турызму. Да двухтысячнага года іх адначасова прапуская здольнасць у параўнанні з сучаснай узрасце ў 20—25 разоў. Правобразам гэтых збудаванняў з'яўляюцца пансіянаты новага чарнаморскага курорта ў Піцундзе.

У Абхазіі намечана стварэнне новых і расшырэнне існуючых горных курортаў: у Гагры, а таксама ў ваколіцах маляўнічых высакагорных азёраў Рыца і Амткел.

Праект зыходзіць з неабходнасці не толькі захавання, але і палепшвання прыроднага ландшафту, якім славіцца приморская Грузія. Прадугледжана, у прыватнасці, стварэнне буйных нацыянальных паркаў на тэрыторыі аўтаномных рэспублік Абхазіі і Аджарыі. Для ўсцяракі Кадоры на плошчы больш чатырохсот гектараў будзе ўзведзены буйнейшы на Чарнаморскім узбярэжжы Кайказа акіянарый.

Ад мыса Скурча да курорта Сочы праектуецца падвесная манарэльсавая пасажырская дарога.

Л. ГОЛЬДЗІНАУ.

ГАЮЧЫЯ ТРАВЫ

Гэта ведалі добра продкі і данілі трыпутнік некалі: Скрозь па вёсках Дзяздыкі і цёткі Карысталіся ім як лекамі. З апантанай Паганскай вераю Мякаць свежых яго лістоў Прыкладалі да ран і вераду, Да нарываў і сінякоў. Н. ГІЛЕВІЧ. «Лице трыпутніка».

З даўніх часоў былі вядомы чалавеку гаючыя якасці многіх раслін. Да нас дайшлі звесткі аб лякарствах старажытнарускай дзяржавы — палыну, крапіве, хрэну, кары ясеня, ядлоўцу, трыпутніку, бярозе (лісты і сок), чамярыцы і інш. У XI стагоддзі пры манастырах пачалі з'яўляцца бальнічныя палаты, пры якіх статутам прадпісвалася мець наступныя лекавыя сродкі: разнастайнае масла, сушанае зелье, мёд, слівы, віно. Манашы збіралі гаючыя расліны ў лесе і полі, самі вырошчвалі лекавыя травы.

У XIII — XIV стагоддзях з'яўляюцца рукапісы медыцынскага зместу — лячэбнікі, траўнікі, вертаграды (сады здароўя), у якіх змяшчаліся апісанні разнастайных раслін, «якія ў лекастве прыгодныя».

Лекавыя травы ўпамінаюцца і ў першых друкаваных выданнях. Невялікі спіс назваў гаючых раслін прыведзены ў «Славарцы» да граматыкі Лаўрэнція Зізіна 1596 года. Вядомы беларускі асветнік Сімяон Палацкі ў адным са сваіх вершаў расказвае аб лячэнні травамі праказы.

Выдатным даследчыкам лекавых раслін быў урач акадэмік І. Ляпёхін. Ім у канцы XVIII стагоддзя апісана вялікая колькасць гаючых траў. У 1773 годзе І. Ляпёхін наведваў Беларусь і Ліфляндзію. У выніку гэтай паездкі ўдзельнікам экспедыцыі Н. Азерацкоўскім быў складзены спіс 433 відаў раслін, сабраных у ваколіцах Віцебска.

У разнастайных этнаграфічных работах XIX стагоддзя сустракаецца шмат укаванняў на лекавыя расліны і іх прымяненне. У артыкуле вядомага беларускага этнографа Я. Раманава,

прысвечаным народнай медыцыне і складзеным на аснове рукапісных лячэбнікаў XVII — XVIII стагоддзяў і асабістых назіранняў, прыводзяцца народныя рэцэпты ад розных хвароб. Напрыклад, «калі жывот надарвеш, траву зуброўку ў маі выкапаць, высушыць, ці ў хлеб запякаць, ці піць на гарэлцы».

Пачэснае месца займаюць лекавыя расліны і ў сучаснай навуковай медыцыне. Яны вытрымалі выпрабаванне часам, і нават магутныя антыбіётыкі не здолелі выпесніць іх з фармакалогіі: каля 40 працэнтаў усіх лякарстваў вырабляецца з раслін.

У нас у Беларусі не толькі праводзіцца вялікая работа па збору цэлебных траў, карэнняў, ягад і г. д., але ў некаторых гаспадарках лекавыя расліны вырошчваюцца спецыяльна. Прадукцыя саўгаса «Вялікае Мажэйкава», які спецыялізуецца на развядзенні гэтых раслін, вядома далёка за межамі рэспублікі.

Не так даўно Інстытут эксперыментальнай батанікі і мікрабіялогіі АН БССР падрыхтаваў цікавую работу, прысвечаную дзікарастучым лекавым раслінам, якія сустракаюцца ў Беларусі. У ёй падрабязна апісваецца кожны від, указваецца, як прымяняецца тая ці іншая расліна ў народнай медыцыне, даюцца парады аб зборы, сушцы і захаванні траў, лістоў, пладоў. Кніга «Лекавыя расліны» выйшла ў выдавецтве «Навука і тэхніка».

Ніжэй змяшчам апісанні некалькіх гаючых раслін, звесткі аб іх выкарыстанні ў народнай медыцыне.

АЕР. У некаторых мясцовасцях вядомы пад назвай плюшнік, татарнік, ярнік. Шматгадовая травяністая расліна з тоўстым бурым карэнішчам. Вузкія лісты дасягаюць аднаго метра даўжыні. Расце ля самай вады па берагах рэк, азёр і на балотах. У лекавых матах ужываюць карэнішча, якое настойваюць на гарэлцы або робяць з яго водны адвары. Гэты адвар п'юць пры страўнікавых захворваннях, захворваннях пячонок, туберкулёзе лёгкіх. Пры

рэўматызме паціраюць хворае месца спіртovým настоем. Жуюць карэнішча пры пякотцы і зубным болю, адварам м'ясоў галаву для ўмацавання валасоў.

ЧОРНЫЯ ПАРЭЧКІ. Кустарнік да двух метраў вышыні. Расце па алейніках, у забалочаных лясах, па берагах рэк. Вялікія зараснікі сустракаюцца ў Віцебскай, Гродзенскай і Гомельскай абласцях. Свежыя ягады ядуць пры павышаным кровацкім ціску, захворваннях сэрца і пячонок, склерозе, адвар лістоў п'юць пры захворванні нырака, у адвары галінак м'ясоў дзяцей, хворых дыятэзам.

СУНІЦЫ. Шматгадовая травяністая расліна. Цвіце ў канцы мая, ягады спеюць у чэрвені-ліпені. Сустракаюцца па ўсёй Беларусі ў вялікай колькасці. Адвар раслін ў час кветкі п'юць пры высокай тэмпературы, прастудзе, кашлі, сухотах, малакроўі. Сырыя ягады прыкладаюць да месца пашкоджаных экзэмай. Сокам ягад паціраюць вуллі, каб не хварэлі чолы.

ЧАБОР. Духмяны нап'яўхмызнячок з бязлістым паўзучым сцяблом, ад якога адходзяць кветкасныя галінкі з дробнымі лісточкамі. Адвар травы п'юць пры прастудных захворваннях, паніжанай кіслотнасці, язве страўніка, бранхіце, захворваннях сэрца, пухлінах, бясоніцы і г. д.

ГОРКІ ПАЛЫН. Гэта шматгадовая расліна сустракаецца ў рэспубліцы паўсюдна. Расце на пустках, пры дарозе, на ўскраінах палёў. Водны адвар і настой на гарэлцы ужываецца пры разнастайных страўнікавых захворваннях, дызентэрыі, захворваннях пячонок, нырака, галаўным болю. Настоем прамываюць раны. Зялёныя лісты прыкладаюць да мазалёў.

БЭЗ. Усім вядомы дэкаратыўны кустарнік. Ужываюць галоўным чынам белы бэз. Кветкі заварваюць, як чай, і п'юць пры ліхаманцы, кашлі, коклюшы, настойваюць на газе і паціраюцца пры рэўматызме і радыкуліце. Лісты прыкладаюць да галавы пры галаўным болю.

З вялікім поспехам прайшлі ў Мінску канцэрты Ленінградскага вакальна-інструментальнага ансамбля «Спяваючыя гітары».

Фота В. ДУБІНКІ.

Гумар

— Два заядлыя аматары футбола размаўляюць у пераламку: — Я лічу, што члены спартыўных клубаў павінны плаціць за білет на матч толькі палавіну цаны.

— Чаму?

— Бо сочаць толькі за гульняй свайго каманды.

Суддзя да абвінавачваемай:

— Колькі вам год? Толькі прашу не забываць, што вы даеце паказанні пад прысягай!

— 32 гады і некалькі месяцаў.
— Колькі месяцаў?
— 63.
Салдат наведваў сябра ў шпіталі і расказвае прыяцелям:
— Ён затрымаецца ў шпіталі надоўга.
— Адкуль ты ведаеш? Ты размаўляў з доктарам?
— Не. Я бачыў медсясцёр.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.